

ΟΙ Ο΄ ΑΠΟΣΤΟΛΟΙ

Ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ ἀναγράφονται ῥητῶς τὰ ὀνόματά τῶν 12 Ἀποστόλων ἐξ ὧν προήρχοντο οἱ Εὐαγγελισταὶ Ματθαῖος καὶ Ἰωάννης. Ἀναφέρει ὁμοῦς ὁ Λουκᾶς «ἀνέδειξεν ὁ Κύριος καὶ ἑτέρους ἑβδομήκοντα καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς» (10.1) τὰς αὐτὰς δώσας παραγγελίας. Ποῖα ὁμοῦς εἶναι τὰ ὀνόματα τῶν ἑβδομήκοντα Ἀποστόλων δὲν δηλοῦνται ῥητῶς οὔτε ἐκ τῆς Γραφῆς οὔτε ἐκ τῆς παραδόσεως εἰμὴ σποράδην τινῶν¹. Ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Εὐσεβίου «τῶν γε μὴν τοῦ Σωτῆρος Ἀποστόλων παντὶ τὸ σαφὲς ἐκ τῶν Εὐαγγελίων ἢ πρόσρησις. Ἐτῶν δὲ ἑβδομήκοντα οὐδεὶς οὐδαμοῦ φέρεται· σποράδην δὲ ἀναφέρονται ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς τοῦ θεοῦ Παύλου»².

Τῇ 4ῃ Ἰανουαρίου ἑορτῇ τῶν 70 Ἀποστόλων ἀναφέρονται εἰς τὸν Ἑσπερινὸν καὶ Ὁρθρὸν 158 ὀνόματα. Ἐκ τούτων δις ἀναφέρονται οἱ Ἀνανίας, Ἀρτεμᾶς, Ἀνδρόνικος, Ἄγαθος, Ἀριστόβουλος, Ἀκύλας, Ἀχαϊκός, Ἀπολλῶ, Ἐραστός, Εὐδοκός, Ἑλαινετός, Ζηναῖς, Θαδδαῖος, Ἰάσων, Ἰουστὸς, Κλεόπας, Κηφᾶς, Κλήμης, Κουάρτος, Κάροπος, Νάρκισος, Ὀνισιφόρος, Οὐρβανός, Πατροβᾶς, Ροῦφος, Σιλουανός, Στάχυς, Σωσίπατρος, Σωσθένης, Τρόφιμος, Φλέγων, Φιλήμων, Φιλόλογος, Φουριουνάτος. Τρεῖς ἀναφέρονται οἱ ἐξῆς: Ἀσύγκριτος, Ἀμπλίας, Βαρνάβας, Γάϊος, Ἡρωδίων, Ἰάκωβος, Καῖσαρ, Κρησκίης, Λίνος, Ματθαῖος, Νικάνωρ, Ὀλυμπᾶς, Πρόχορος, Πούδης, Σύλας, Στέφανος, Τίμων, Φίλιππος. Τετράκις οἱ ἐξῆς: Ἐρμῆς, Τυχικός. Πεντάκις οἱ ἐξῆς: Ἀπελλῆς, Λουκᾶς, Μάρκος καὶ Ἀρίσταρχος. Ἑξακις οἱ ἐξῆς: Ἐπαφρόδιτος, Λούκιος, Παρμενᾶς, Ῥόδιος, Ῥοδίων, Τίτος, Τέρπιος, Τέρτιος. Ἦτοι ἐκ τῶν 158 ὀνομάτων ἅτινα ἀναφέρονται ἐν τῷ Ἑσπερινῷ καὶ τῷ Ὁρθρῷ τῆς 4ῃς Ἰανουαρίου οἱ 92 ἀναφέρονται ἐπανειλημμένως, συνελπῶς παραμένουσιν 66 ὀνόματα Ἀποστόλων ἐκ τῶν 70. Ἀλλὰ τὸ τελευταῖον τέταρτον τροπάριον τῆς Θ΄ ᾠδῆς τοῦ Κανόνος ἀναγράφει ὡς ἐξῆς:

«Ἦστραψαν φωτὶ ἀλλῷ τοῦ Πνεύματος, Ἀκύλας, Ἀχαϊκός, Κάροπος τε ὁ ἐνδοξος καὶ Φουριουνάτος σὺν τοῖς 66 Χριστοῦ θεράπουσιν καὶ ἱεροῖς μαθηταῖς καὶ καρδίας πάντων καταγάζουσιν τῇ φωσφόρῳ αὐτῶν μνήμῃ σήμερον».

Τὸ νόημα τοῦ τροπαρίου τούτου εἶναι ἀναμφιβόλως ὅτι ἦστραψαν διὰ τοῦ ἀλλοῦ φωτός τοῦ Πνεύματος οἱ τέσσαρες, Ἀκύλας, Ἀχαϊκός, Κάροπος καὶ Φουριουνάτος σὺν τοῖς 66, ἦτοι ἐν ὄλῳ ἑβδομήκοντα μαθηταῖ. Τοῦτο ὁμοῦς εἶναι ἐσφαλμένον, διότι τὰ ὀνόματα τῶν Ἀκύλα, Ἀχαϊκοῦ, Κάροπου καὶ Φουριουνάτου, ἀναφέρονται καὶ εἰς τὰς προη-

1. Περὶ τῶν διαφόρων καταλόγων τῶν Ο΄ Ἀποστόλων πρβλ. Χ ρ υ σ ο σ τ ὁ μ ο υ Π α π α δ ο π ο ὑ λ ο υ Ἀρχιμ. Περὶ τῶν Ο΄ Ἀποστόλων, «Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος» Ἀλεξανδρείας, τομ. ΙΣΤ΄ 1917, σ. 457—465.

2. Ἐκκλ. Ἰστ. 117—120.

γουμενάς φῶδας. Μάλιστα καὶ οἱ τέσσαρες ἀνὰ δύο φορές ἕκαστος, συνεπῶς τὰ ἀναφερόμενα ὀνόματα ἔν τε τῷ Ἑσπερινῷ καὶ τῷ Ὁρθρῷ δὲν εἶναι ἑβδομήκοντα, ὡς ὑπονοεῖ τὸ τροπᾶριον τοῦτο, ἀλλ' ἔν ὄλῳ ἀναφέρονται 66 ὀνόματα, ἑλλείπουσι δηλαδὴ 4 ὀνόματα ἐκ τοῦ ὁμίλου τῶν ἑβδομήκοντα Ἀποστόλων.

Εἰς ἀρχαίους χειρογράφους Συναξαριστὰς εὑρηται τὸ ἑξῆς δίστιχον κατὰ τὴν μνήμην τῶν 70 Ἀποστόλων τῆς 4 Ἰανουρίου: «Τοὺς ἑβδομήκοντα σοφοὺς ἀποστόλους καὶ συνάμα τοὺς πάντας τιμᾶσθαι θέμεις», ὅπερ δηλοῖ, ὅτι ἐν τῷ ἀριθμῷ 70 συναριθμοῦνται οὐ μόνον οἱ ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἐκλεγέντες 70 ὡς ἀναφέρει ὁ Λουκᾶς (10.1), ἀλλὰ «τοὺς πάντας τιμᾶσθαι», δηλαδὴ καὶ ἐκείνους οὓς οἱ ἐκ τῶν 12 ἐξέλεξαν ὡς συνεργάτας, οἵτινες Ἀπόστολοι καὶ οὗτοι ἐκλήθησαν. Ἐπεκράτησε δὲ ὁ ἀριθμὸς 70 ἴσως χάριν σεβασμοῦ πρὸς τὸν ἀριθμὸν 70 ὃν ὁ Κύριος ὤρισεν. Ἄλλως τε καὶ ἡ ἐρμηνεία τῆς Παλαιᾶς Γραφῆς ἐκ τοῦ Ἑβραϊκοῦ λέγεται τῶν 70 ἐνῶ 72 ἦσαν οἱ ἐρμηνευταί. Καὶ ὁ Κύριος λέγει 77 φορές νὰ συγχωρήσης τὸν ἀδελφόν σου, ὑποδηλῶν μὲ τοῦτο τὸ ἀπειράκις (Ματθ. 18.23), καὶ οὐχὶ κυριολεκτικῶς 77 φορές.

Τὸ ἴπ' ἀγνώστου συνταχθὲν Χρονικὸν Πασχάλιον ἀναγράφων γεγρονότα ἀπὸ τοῦ 4ου μέχρι τοῦ 7ου αἰῶνος ἀριθμεῖ 56 ὀνόματα ἀποστόλων ἐκ τῶν 70 περὶ δὲ τῶν λοιπῶν γράφει: «Τοὺς δὲ λοιποὺς 14 εὐρίσκεις ἅμα Παύλῳ ἐπανειλημμένως μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου»¹.

Ὁ δὲ Εὐσέβιος, ὡς ἀνεφέραμεν, προκειμένου διὰ τοὺς 70 Ἀποστόλους γράφει, ὅτι κατάλογος οὐδεὶς οὐδαμοῦ φέρεται, σποράδην δὲ ἀναφέρονται ἐν ταῖς Ἐπιστολαῖς τοῦ Παύλου. Τὸ ὅτι υπῆρξαν πλὴν τῶν 12 μαθητῶν καὶ ἕτεροι 70 ἀναφέρει ὁ ἱερός Λουκᾶς. «Ἄνέδειξεν ὁ Κύριος καὶ ἑτέρους 70 καὶ ἀπέστειλεν αὐτούς» (Λουκᾶ 10.1). Εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι ἐκ τῶν 4 Εὐαγγελιστῶν ὁ Ματθαῖος καὶ ὁ Ἰωάννης ἦσαν ἐκ τῶν 12, ὡς ἐκ τῆς Γραφῆς δηλοῦται, ἐνῶ ὁ Λουκᾶς καὶ ὁ Μάρκος ἦσαν κατὰ τὴν παράδοσιν ἐκ τῶν 70 Ἀποστόλων. Οὕτως καὶ ὁ Μάρκος καὶ ὁ Λουκᾶς ἀναφέρονται ἐπανειλημμένως ἐν τῷ Μηναιῷ καὶ τῇ Γραφῇ, πλὴν πρόκειται περὶ διαφόρων προσώπων ὡς εἰκάζεται. Συναριθμεῖ δὲ τούτους καὶ Δωρόθεος ὁ Τύσου² οὓς παραλείπει τὸ ἄνω χρονικόν. Περὶ τοῦ Μάρκου ἀναγράφει Προκόπιος ὁ Διάκονος «Τῷ Ἀποστολικῷ Συλλόγῳ τῶν 70 συνηριθμηταί ὡσπερ φέγγος λαμπρὸν διαφανέσιν ἄστροις παρὰ τοῦ κελκικίτου κατελεγμένον»³. Περὶ ἀμφοτέρων δὲ γράφει ὁ Ἰπάλυτος· οὗτοι οἱ δύο τῶν

1. Migne 92 σελ. 254.

2. Migne 92 σελ. 1062—1065.

3. Migne 100 σελ. 1189.

70 τυγχανόντων διασκορπισθέντων ἐπὶ τῷ ῥήματι ὃ εἶπεν ὁ Χριστός. Ἐὰν μή τις φάγη μου τὴν σάρκα καὶ πῖνῃ μου τὸ αἷμα οὐκ ἔστι μου ἄξιος ἀλλ' ὁ μὲν διὰ Πέτρου ὃ δὲ διὰ Παύλου πάλιν συνανακάμψαντες πρὸς Κύριον εὐαγγελίζεσθαι καταξιούντας, ὑπὲρ οὗ καὶ ἔμαρτύρησαν, ὃ μὲν πυρποληθεὶς ὃ δὲ σταυρωθεὶς ἐπὶ ἑλαίας¹». Καὶ ὁ Ἐπιφάνιος εἰκάζει ὅτι ὁ Λουκᾶς συναριθμεῖται εἰς τοὺς μαθητὰς τοὺς καταλειπόντας τὸν Κύριον ἀφοῦ ἤκουσαν τοὺς λόγους ἐκείνους «ἐὰν μή τις φάγη...» ἀναγράφει δὲ οὐχὶ 70 ἀλλ' 72 τοὺς μαθητὰς «τοῦτο γὰρ ἔπετράπη τῷ Λουκᾷ ὄντι καὶ αὐτῷ ἀπὸ τῶν 72 τῶν διασκορπισθέντων ἐπὶ τῷ τοῦ Σωτῆρος λόγῳ διὰ δὲ τοῦ Παύλου πάλιν πρὸς Κύριον ἐπανακάμψαντος» (Αἴρεσ. νά').

Πλὴν τῆς ἐορτῆς τῆς 4ης Ἰανουαρίου καθ' ἣν συνολικῶς ἐορτάζεται ἡ μνήμη τῶν 70 Ἀποστόλων οὗτοι ἐορτάζονται καὶ κατὰ διαφόρους ἐποχὰς τοῦ ἔτους εἴτε μεμονωμένως ἕκαστος εἴτε 3—4 ὁμοῦ.

Τοιοῦτοτρόπως τὸν μῆνα Φεβρουαρίου τῆ 13ῃ ἐορτάζεται ὁ Ἀπόστολος Ἀκύλας μετὰ τῆς συζύγου αὐτοῦ Πρίσκιλλας διὰ τοῦ τύπου «τῆ αὐτῆ ἡμέρα», ὅστις Ἀκύλας ἐορτάζει καὶ τῆ 14ῃ Ἰουλίου. Πρὸς τούτων ἀναφέρει ὁ Παῦλος ὅτι ἐγνωρίσθη μετ' αὐτῶν ἐν Κορίνθῳ καθ' ὃ ὁμοτέχνος σκηνοποιοὺς καὶ οὗτος τυγχάνων (Πράξ. ΗΙ. 1) τόσον δὲ ὁ θεῖος Παῦλος συνεδέθη μετ' αὐτῶν ὥστε ἀναφέρει αὐτοὺς καὶ ἐν τῇ πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολῇ (Ῥωμ. 16,3). Ὁμοίως ἐν τῇ πρώτῃ πρὸς Κορινθίους (16. 19) καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ πρὸς Τιμόθεον (4—19). Ἀμφότεροι ὑπέστησαν μαρτυρικὸν θάνατον. Τῆ 15ῃ Φεβρουαρίου ἐορτάζεται ὁ Ὀνησίμος. Οὗτος ἐορτάζεται καὶ εἰς τὰς 22 Νοεμβρίου μετὰ τοῦ Ἀποστόλου Φιλήμονος οὗτινος ὑπῆρξεν δοῦλος. Χάριν τοῦ ὁποίου ὁ θεῖος Παῦλος ἔγραψε τὴν πρὸς Φιλήμονα ἐπιστολὴν, ὑπέστη δὲ καὶ οὗτος μαρτυρικὸν θάνατον.

Τῆ 19ῃ Φεβρουαρίου ἐορτάζονται οἱ Ἀπόστολοι Ἀρχιππος καὶ Φιλήμων, οἵτινες ἐορτάζονται καὶ τὴν 22α Νοεμβρίου μετὰ τοῦ Ὀνησίμου. Ὁ Ἀρχιππος ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ἐν τῇ πρὸς Φιλήμονα ἐπιστολῇ (Α. 2) ὁμοίως καὶ ἐν τῇ πρὸς Κολασσαεῖς γράφῳ «εἰπατε Ἀρχίπῳ βλέπε τὴν διακονίαν» (4.17). Ἀμφότεροι ὑπέστησαν μαρτυρικὸν θάνατον. Μετ' αὐτῶν τῆ 19ῃ Φεβρουαρίου ἐορτάζεται καὶ ἡ Ἀφρία, ἣτις ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου εἰς τὴν πρὸς Φιλήμονα (Α. 2).

Τῆ 23ῃ Φεβρουαρίου ἐορτάζονται οἱ Ἀπόστολοι Νυμφᾶς καὶ Εὐβουλος «τῆ αὐτῆ ἡμέρα» ἀμφότεροι ἀναφέρονται ὑπὸ τοῦ Παύλου ὃ μὲν Νυμφᾶς εἰς τὴν πρὸς Κολασσαεῖς «Ἀσπάσαθε Νυμφᾶν» (4.15) ὃ δὲ Εὐβουλος εἰς τὴν πρὸς Τιμόθεον «Ἀσπάζεται σε Εὐβουλος» (Β 4.21).

Τῆ 8ῃ Μαρτίου ἐορτάζεται ὁ Ἐρμᾶς «τῆ αὐτῆ ἡμέρα». Οὗτος ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Παύλου ἐν τῇ πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολῇ «Ἀσπάσαθε Ἐρμᾶν (16.14), ἐορτάζεται δὲ καὶ κατὰ τὴν 8ην Νοεμβρίου μετὰ τεσσάρων ἄλλων Ἀποστόλων.

1. Migne τ. 10 σελ. 955.

Τὴν 15 Μαρτίου εορτάζεται ὁ Ἀπόστολος Ἀριστόβουλος ἀναφέρεται δὲ ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου εἰς τὴν πρὸς Ῥωμαίους (16.11) ἐπιστολήν, καὶ ἐγένετο ἐπίσκοπος Βρετανίας. Εορτάζεται οὗτος καὶ τῇ 31ῃ Ὀκτωβρίου μετὰ τεσσάρων ἄλλων Ἀποστόλων.

Τῇ 28ῃ Μαρτίου εορτάζεται ὁ Ἀπόστολος Ἡρωδίων. Οὗτος ἦτο ἀκόλουθος τοῦ Πέτρου καὶ ἐγένετο ἐπίσκοπος Νέων Πατρῶν ὑποστὰς μαρτυρικὸν θάνατον. Οὗτος εορτάζεται καὶ τῇ 10 Νοεμβρίου μετὰ τεσσάρων ἄλλων Ἀποστόλων.

Τῇ 8ῃ Ἀπριλίου εορτάζονται οἱ Ἀπόστολοι Ἡρωδίων, Ἀγαθος, Ρούφος, Ἀσύγκριτος καὶ Ἐρμάς. Ὁ Ἀγαθος ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Λουκᾶ εἰς τὰς Πράξεις (21—11) καὶ (11—28) «Ἀναστὰς δὲ εἰς ἕξ αὐτῶν ὄνοματι Ἀγαθος». Ὁ Ρούφος ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Παύλου ἐν τῇ πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολῇ «Ἀσπάσασθε Ρούφον» (16—13), καὶ ἐγένετο ἐπίσκοπος Θηβῶν τῶν ἐν Ἑλλάδι. Ἐκ τούτων ὁ Ἡρωδίων καὶ ὁ Ἐρμάς εορτάζονται ὁ μὲν κατὰ τὴν 10 Νοεμβρίου καὶ 28 Μαρτίου ὁ δὲ Ἐρμάς κατὰ τὴν 5 Νοεμβρίου καὶ τῇ 8ῃ Μαρτίου.

Τῇ 14 Ἀπριλίου εορτάζονται οἱ Ἀπόστολοι Ἀρίσταρχος, Πούδης καὶ Τρόφιμος, ὅστις Ἀρίσταρχος εορτάζεται καὶ τῇ 27ῃ Σεπτεμβρίου μετὰ δύο ἄλλων Ἀποστόλων, ὑπέστησαν δὲ μαρτυρικὸν θάνατον. Ὁ Ἀπόστολος Πούδης ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Παύλου εἰς τὴν πρὸς Τιμόθεον Ἐπιστολήν «Ἀσπάζεται σε Εὔβουλος καὶ Πούδης» (Β. 4—41). Ὁ δὲ Τρόφιμος ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Παύλου εἰς τὴν ἴδιαν πρὸς Τιμόθεον Ἐπιστολήν «Τρόφιμον δὲ ἀπέλειπον ἐν Μελίτῃ ἀσθενοῦντα» (Β. 4—20). Ὁμοίως καὶ αἱ Πράξεις ἀναφέρουσιν τοῦτον «ἦσαν γὰρ φησὶ προεωρακότες Τρόφιμον τὸν Ἐφέσιον» (21—29).

Τῇ 20 τοῦ Ἀπριλίου ἀναφέρεται ὡς Ἀπόστολος καὶ ὁ Ζαχαρίας μὲ τὸ δίστιχον «οὐχὶ κατάβα ἄλλ' ἀνάβα σοι λέγει Ζαχαριε. Χριστὸς προσκαλῶν σε καὶ Παῦλον» μὲ τὸν τύπον «τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ».

Τῇ 25ῃ Ἀπριλίου εορτάζεται ὁ Ἀπόστολος καὶ Ἐυαγγελιστὴς Μάρκος, ὅστις εἶναι θεμελιωτὴς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀλεξανδρείας ὑποστὰς μαρτυρικὸν θάνατον. Οὗτος ἀναφέρεται εἰς τὰς Πράξεις, «συνιδῶν δὲ ὁ Πέτρος ἦλθεν ἐπὶ τὸν οἶκον Μαρίας τῆς μητρὸς Ἰωάννου τοῦ ἐπικαλουμένου Μάρκου» (12) ἂν εἶναι ὁ ἴδιος, περὶ οὗ ἀμφιβάλλουσιν. Ὁμοίως καὶ εἰς τὴν πρὸς Κολασσαεῖς «Ἀσπάζεται ἡμᾶς Ἀρίσταρχος ὁ συναιχμάλωτός μου καὶ Μάρκος ὁ ἀνεψιὸς Βαρνάβα» (4—10). Ὁμοίως καὶ ὁ Πέτρος γράφει. «Ἀσπάζεται ἡμᾶς Μάρκος ὁ υἱὸς μου» (Α' 5—13).

Τῇ 29ῃ Ἀπριλίου εορτάζονται οἱ Ἀπόστολοι Ἰάσων καὶ Σωσίπατρος, ὅστις εορτάζεται καὶ κατὰ τὴν 10ῃ Νοεμβρίου μετ' ἄλλων Ἀποστόλων. Περὶ τούτων ὁ Ἀπόστολος Παῦλος γράφει πρὸς Ῥωμαίους «Ἀσπάζονται ἡμᾶς Ἰάσων καὶ Σωσίπατρος οἱ συγγενεῖς μου» (16—21) ἐγένοντο ἐπίσκοποι ὁ μὲν Ἰάσων Ταρσοῦ ὁ δὲ Σωσίπατρος Ἰκονίου. Ὁμοίως ὁ Ἰάσων ἀναφέρεται καὶ εἰς τὰς Πράξεις «ἔσυρον τὸν Ἰάσωνα καὶ τινὰς ἀδελφούς». (17—6).

Τῇ 26 Μαΐου εορτάζεται ὁ Ἀπόστολος Κάρπος γινόμενος ἐπίσκο-

πος ἐν Βάρνη τῆς Θράκης περὶ οὗ γράφει ὁ Παῦλος εἰς τὴν πρὸς Τιμόθεον «τὸν Φελόνην, ὃν ἀπέλειπον ἐν Τρωάδι παρὰ Κάρπῳ», (Β. 4—13).

Τῇ 11ῃ Ἰουνίου εορτάζεται ἡ μνήμη τοῦ Ἀποστόλου Βαρνάβα περὶ οὗ ἀναφέρουσιν αἱ Πράξεις «Ἰωσῆς δὲ ὁ ἐπικληθεὶς Βαρνάβας ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων». (4—29. ΠΓ'. 2. ΙΔ. ΙΙ. ΙΕ', 2. 12). Ὁμοίως εἰς τὴν πρώτην πρὸς Κορινθίους «ἢ μόνος ἐγὼ καὶ Βαρνάβας οὐκ ἔχομεν ἔξουσίαν» (Θ. 6), ὡς καὶ εἰς τὴν πρὸς Γαλάτας· «ἀνέβην εἰς Ἱεροσόλυμα μετὰ Βαρνάβα συμπαραλαβῶν καὶ Τίτον» (Β. 2). Ὑπέστη μαρτυρικὸν θάνατον.

Τῇ 30 Ἰουνίου εορτάζεται ἡ μνήμη τῶν δώδεκα Ἀποστόλων, τὸ Συναξάριον ὅμως τούτων συμπεριλαμβάνει καὶ τοὺς μεταξὺ τῶν ἑβδομήκοντα ἀναφερομένους Βαρνάβαν, Μάρκον, Λουκᾶν, Φίλιππον, Ἀνανίαν, Ἰούστον, Στέφανον, Πρόχορον, Νικάνορα, Παρμενᾶν, Νικόλαον, οὗτος ἀναφέρεται εἰς τὰς Πράξεις (6.6) προσήλυτος Ἀντιοχεύς. Οὐδεμίαν δὲ σχέσιν ἔχει οὗτος μετὰ τὸν ἰδρυτὴν τῆς αἰρέσεως τῶν Νικολαϊτῶν, ὡς ἐσφαλμένως ἀναγράφει τὸ Μηναιὸν 30 Ἰουνίου¹.

Τῇ 6ῃ Ἰουλίου εορτάζεται ἡ μνήμη τῶν Ἀποστόλων Ἀρχίπου, Φιλήμονος καὶ Ὀνησίμου μετὰ τὸν τύπον «τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ» μαρτυρήσαντες καὶ οὗτοι.

Τῇ 14ῃ Ἰουλίου εορτάζεται ἡ μνήμη τοῦ Ἀποστόλου Ἀκύλα, ὅστις εορτάζεται καὶ τῇ 13ῃ Φεβρουαρίου, περὶ οὗ ἐγράψαμεν τὴν γνωριμίαν αὐτοῦ μετὰ τοῦ Παύλου ὁμοτέχνου του.

Τῇ 28ῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς εορτάζεται ἡ μνήμη Προχόρου, Νικάνορος, Τίμωνος καὶ Παρμενᾶ, περὶ ὧν ἀναφέρεται καὶ εἰς τὰς Πράξεις «καὶ ἐξελέξαντο οἱ δώδεκα Στέφανον, Φίλιππον, Πρόχορον, Νικάνορα, Τίμονα καὶ Παρμενᾶν» (6.5). Ὁ Πρόχορος ἐγένετο Ἐπίσκοπος Νικομηδείας, ὁ Τίμων Ἐπίσκοπος Βόστρας, ὁ Στέφανος καὶ ὁ Νικάνωρ ἐλιθοβολήθησαν τὴν ἰδίαν ἡμέραν καὶ ἐμαρτύρησαν, ὡς καὶ ὁ Τίμων.

Τῇ 30ῇ τοῦ ἰδίου μηνὸς εορτάζονται οἱ Ἀπόστολοι Σύλας, Σιλουανός, Ἐπαινετός, Κρίσκης καὶ Ἀνδρόνικος. Περὶ τοῦ Σύλα ἀναφέρουσιν αἱ Πράξεις «Παῦλος δὲ ἐπιλεγόμενος Σύλαν ἐξῆλθεν» (15.40) ὅστις ἐγένετο Ἐπίσκοπος Κορίνθου. Ὁ Σιλουανός, ὃν ἀναφέρει καὶ ὁ Πέτρος (Β. Δ. 12), ἐγένετο Ἐπίσκοπος Θεσσαλονίκης ὁ Ἐπαινετός ἐγένετο Ἐπίσκοπος Καρθαγένης, περὶ οὗ γράφει ὁ Παῦλος ἐν τῇ πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολῇ «Ἀσπάσασθε Ἐπαινετὸν τὸν ἀγαπητὸν μου» (16. 5). Ὁ Κρίσκης ἐγένετο Ἐπίσκοπος Χαλκηδόνος ἢ κατ' ἄλλους Καρχηδόνος ἀναφέρεται δὲ ὑπὸ τοῦ Παύλου εἰς τὴν πρὸς Τιμόθεον Ἐπιστολὴν «Κρίσκης ἐπορεύθη εἰς Γαλατίαν» (Β. 4.10), ὁ Ἀνδρόνικος εορτάζεται καὶ τῇ 17ῃ Μαΐου, ὡς ἀναφέραμεν.

Τῇ 9ῃ Αὐγούστου εορτάζεται ἡ μνήμη τοῦ Ἀποστόλου Ματθίου. Οὗτος ἦτο ἐκ τῶν ἑβδομήκοντα ἀποστόλων καὶ συγκαταριθμήθη ἀντὶ τοῦ Ἰούδα τοῦ Ἰσκαριώτου μετὰ τῶν δώδεκα (Πρ. Α. 24).

Τῇ 25ῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς εορτάζεται ὁ Ἀπόστολος Τίτος. Οὗτος

1. Περὶ βλ. Κλήμ. Στρ. 2 σελ. 490, 3 σελ. 522, Ἐπιφανείου αἵρεσ. 25.

ἐγένετο Ἐπίσκοπος Κρήτης, πρὸς ὃν ἔγραψεν ἐπιστολὴν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος γράφων «Τούτου χάριν κατέλιπὼν σε ἐν Κρήτῃ ἵνα τὰ ἐλλείποντα ἐπιδιορθώσης» (Α. 5).

Τῇ 28ῃ τοῦ ἰδίου ἐορτάζεται ἡ ἀνάμνησις τῆς βαπτίσεως τοῦ Αἰθίοπος ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου Φιλίππου «τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ».

Τῇ 7ῃ Σεπτεμβρίου ἐορτάζονται οἱ Ἀπόστολοι Εὐδοκὸς καὶ Ὀνησιφόρος. Ὁ πρῶτος ἐγένετο Ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας, ὁ δὲ δεύτερος Κολοφωνίας, κατ' ἄλλους Καισαρίας. Τὸν Ὀνησιφόρον ἀναφέρει ὁ Παῦλος ἐν τῇ πρὸς Τιμόθεον δευτέρᾳ ἐπιστολῇ «Δῶν Κύριος ἔλεος τῷ Ὀνησιφόρου οἴκῳ» (Α. 16), οὗτος ἦτο καὶ τῆς Ἁγίας Θέκλης γνώριμος, ὡς ὁ βίος τῆς Ἁγίας τῇ 24 Σεπτεμβρίου ἀναφέρει. Κατ' ἄλλα χειρόγραφα Μηναια ἐγένετο Ἐπίσκοπος Κορώνης τῆς Μεσοσηνίας¹.

Τῇ 10ῃ Σεπτ. ἐορτάζονται οἱ Ἀπόστολοι Ἀπελλῆς, Λουκάς, Κλήμης. Κατὰ τὸν Συναξαριστὴν ἄλλος εἶναι οὗτος ὁ Ἀπελλῆς γενόμενος Ἐπίσκοπος Συμῶνης ὃν ἀναφέρει ὁ Παῦλος ἐν τῇ πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολῇ «Ἀσπάσασθε Ἀπελλῆν» (16.10) ἀπὸ τὸν Ἀπελλῆν γενόμενον ἐπίσκοπον Ἡρακλείας ἐορταζόμενον τῇ 31ῃ Ὀκτωβρίου μετ' ἄλλων Ἀποστόλων. Ὁμοίως ἄλλος εἶναι οὗτος ὁ Λουκάς ἀπὸ τὸν Εὐαγγελιστὴν, ὅστις οὗτος ἐγένετο Ἐπίσκοπος Λαοδικείας ὃν ἀναφέρει ὁ Παῦλος ἐν τῇ πρὸς Τιμόθεον «Λουκάς ἐστὶ μόνος μετ' ἐμοῦ» (Α. Δ. 11). Τὸν Κλήμην ἀναφέρει ὁ Παῦλος εἰς τὴν πρὸς Φιλιππισίους ἐπιστολὴν «Ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ συνήθλησάν μοι μετὰ τοῦ Κλήμεντος» (Δ 3.), καὶ ἐγένετο Ἐπίσκοπος Σάρδεων, ἀναφέρονται «τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ».

Τῇ 21 Σεπτεμβρίου ἐορτάζεται ἡ μνήμη τοῦ Ἀποστόλου Κοδράτου ὅστις Ἐπίσκοπος Ἀθηνῶν γενόμενος ἐμαρτύρησεν.

Τῇ 27 Σεπτεμβρίου ἐορτάζεται ἡ μνήμη τῶν Ἀποστόλων Μάρκου Ἀριστάρχου καὶ Ζήνωνος. Ὁ Μᾶρκος κατὰ τὸν Συναξαριστὴν εἶναι ἄλλος τοῦ Εὐαγγελιστοῦ καὶ τοῦ ἄλλου τοῦ ἐορταζομένου τῇ 30 Ὀκτωβρίου καὶ ἐγένετο Ἐπίσκοπος Βίβλου τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ. Τὸν Ἀρίσταρχον ἀναφέρει ὁ Παῦλος εἰς τὴν πρὸς Κολασσαεῖς ἐπιστολὴν «ἀσπάζεται ἡμᾶς Ἀρίσταρχος ὁ συναιχμάλωτός μου» (Δ. 10) ὡς καὶ εἰς τὴν πρὸς Φιλήμονα «ἀσπάζονται σε Μᾶρκος Ἀρίσταρχος οἱ συνεργοί μου» (Α. 23), γενόμενος Ἐπίσκοπος Ἀπαμείας. Ὁ Ζήνων ἢ Ζηνᾶς ὁ νομικὸς περὶ οὗ γράφει ὁ Παῦλος ἐν τῇ πρὸς Τίτον ἐπιστολῇ «Ζηνᾶν τὸν νομικόν» (Γ. 13) Ἐπίσκοπος γενόμενος Λιουσόλεως.

Τῇ 1ῃ Ὀκτωβρίου ἐορτάζεται ἡ μνήμη τοῦ Ἀποστόλου Ἀνανία ὅστις ἐχειρωγῶγησε τὸν Σαῦλον Παῦλον, ἐπίσκοπος Λαμασκού γενόμενος μαρτυρήσας (Πράξ. ΚΒ. 11).

Τῇ 11 Ὀκτωβρίου ἐορτάζεται ὁ Ἀπόστολος Φίλιππος ὃν ἀναφέρουσιν αἱ Πράξεις «εἰσελθόντες εἰς τὸν οἶκον Φιλίππου (ΚΑ. 8).

Τῇ 18ῃ ἰδίου μηνὸς ἐορτάζεται ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκάς περὶ οὗ ὁ Παῦλος πρὸς Κολασσαεῖς λέγει «ἀσπάζεται ἡμᾶς Λουκάς ὁ ἰατρός» (Δ 14) καὶ πρὸς Τιμόθεον «Λουκάς ἐστὶ μετ' ἐμοῦ» (Α. 11).

¹ Πρβλ. τὴν ἐμὴν Μελέτην ἢ Ἐπισκοπὴ Κορώνης ἐν «Θεολογία» 1931 σελ. 64.

Τῇ 30 ἰδίου μηνὸς εορτάζεται ἡ μνήμη τοῦ Ἀποστόλου Κλεόπα «τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ».

Τῇ 30 ὁμοίως τοῦ μηνὸς εορτάζεται ἡ μνήμη τῶν Ἀποστόλων Τερτίου Μάρκου Ἰούστου τοῦ καὶ Ἰησοῦ καλουμένου καὶ Ἀρτεμᾶ. Ὁ Τέρτιος ἐγένετο ἐπίσκοπος Ἰκονίου μετὰ τὸν Σωσίπατρον, ἀναφέρεται δὲ εἰς τὴν πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολὴν «ἀσπάζομαι ὑμᾶς ἐγὼ ὁ Τέρτιος ὁ γράψας τὴν ἐπιστολὴν» (16.22). Ὁ Μάρκος εἶναι ὁ τοῦ Βαρνάβα ἀνεψιὸς τὸν ὁποῖον ἀναφέρει ὁ Παῦλος πρὸς Τιμόθεον «Μάρκον ἀναλαβὼν ἄγε μετὰ σεαυτοῦ» (Β' 4.11) καὶ πρὸς Φιλήμονα «ἀσπάζονται σε Μάρκος...» (23), ὡς καὶ εἰς τὴν πρὸς Κολασσαεῖς «ἀσπάζεται Μάρκος ἀδελφὸς τοῦ Βαρνάβα» (Δ. 10), ἐγένετο δὲ ἐπίσκοπος Ἀπολλωνιάδος. Ὁ Ἰουστὸς ὅστις ἴσως εἶναι ὁ εἰς τὰς Πράξεις ἀναφερόμενος «ἔστησαν δὲ δύο Ἰωσήφ τὸν καλούμενον Βαρσαβᾶν ὃς ἐπεκλήθη Ἰουστὸς» (Α. 23), ἐγένετο δὲ ἐπίσκοπος Ἐλευθεροπόλεως. Ὁ Ἀρτεμᾶς ἐγένετο ἐπίσκοπος Λύστρας ὃν ἀναφέρει ὁ Παῦλος εἰς τὴν ἐπιστολὴν πρὸς Τίτον «ἦταν πέμψω Ἀρτεμᾶν (Γ. 12).

Τῇ 31 ἰδίου μηνὸς εορτάζονται οἱ Ἀπόστολοι Στάχυς, Ἀπελλῆς, Ἀμπλίας, Οὐρβανός, Νάρκισσος, Ἀριστόβουλος ὅστις εορτάζεται καὶ τῇ 15 Μαρτίου. Ὁ Στάχυς ἐγένετο ἐπίσκοπος Βυζαντίου, ὁ Ἀπελλῆς Ἐπίσκοπος Ἡρακλείας, εἶναι ἄλλος οὗτος τοῦ Ἀπελλῆ ὅστις ἐγένετο Ἐπίσκοπος Σμύρνης εορταζόμενος τῇ 10ῃ Σεπτεμβρίου, ὁ Ἀμπλίας Ἐπίσκοπος Ὀδυσσουπόλεως, ὁ Οὐρβανός Ἐπίσκοπος Μακεδονίας ἀμφότεροι ἔμαρτύρησαν, ὁ Νάρκισσος Ἐπίσκοπος Ἀθηνῶν μαρτυρήσας, ὁ Ἀριστόβουλος Ἐπίσκοπος Βρετανίας. Ὁ Παῦλος ἀναφέρει τοὺς 5 τούτους Ἀποστόλους τὸν Στάχυν εἰς τὴν πρὸς Ῥωμαίους «ἀσπάσασθε Στάχυν» (16.11), τὸν Ἀμπλίαν «ἀσπάσασθε Ἀμπλίαν» (16.8), τὸν Οὐρβανὸν «ἀσπάσασθε Οὐρβανὸν (16.11), τὸν Νάρκισσον «ἀσπάσασθε τοὺς ἐκ τῶν Ναρκίσσου» (16.0), τὸν Ἀριστόβουλον εἰς τὴν πρὸς Ῥωμαίους «τοὺς ἐκ τῶν Ἀριστοβοῦλου ἀσπάσασθε» (16.11) γράφει καὶ διὰ τὸν Ἀπελλῆν «ἀσπάσασθε Ἀπελλῆν (16.10) ἄγνωστον ὅμως ἂν πρόκειται περὶ τούτου ἢ περὶ τοῦ ἄλλου τοῦ γενομένου Ἐπισκόπου Σμύρνης καὶ εορταζομένου τῇ 10 Σεπτεμβρίου.

Τῇ 5 Νοεμβρίου εορτάζονται οἱ Ἀπόστολοι Ἐρμᾶς, Λίνος, Πατόβας, Γάϊος, Φιλόλογος. Τούτους ἀναφέρει ὁ Παῦλος εἰς τὴν πρὸς Ῥωμαίους «ἀσπάσασθε Ἀσύγκριτον, Φλέγοντα, Ἐρμᾶν, Πάτροβαν, Ἐρμῆν, Φιλόλογον, Ἰουλιαν, Νηρέα καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ καὶ Ὀλυμπᾶν» (16.14), τὸν Λίνον εἰς τὴν πρὸς Τιμόθεον «ἀσπάζεται σε Λίνος καὶ Κλαυδία» (Β. Δ. 29), τὸν Γάϊον εἰς τὴν πρὸς Ῥωμαίους «ἀσπάζεται ὑμᾶς Γάϊος» (16.23). Οὗτοι ἐγένοντο Ἐπίσκοποι ὁ Πάτροβας Ποτιόλου ἐν Ἰταλίᾳ, ὁ Γάϊος Ἐφέσου ὁ Φιλόλογος Σινώπης.

Τῇ 10 Νοεμβρίου εορτάζονται οἱ Ἀπόστολοι Ὀλυμπᾶς, Ροδίων, Ἐραστὸς, Σωσίπατρος, Κουάρτος, Τέρτιος. Ὁ Ὀλυμπᾶς ἀναφέρεται ὡς ἀνωτέρω ἀπὸ τὸν Παῦλον καὶ ὁ Ροδίων ὃν ὁ Παῦλος καλεῖ Ἡρωδίωνα εἰς τὴν πρὸς Ῥωμαίους «ἀσπάσασθε Ἡρωδίωνα τὸν συγγενῆ μου» (16—11) ὅστις εορτάζεται καὶ τῇ 28 Μαρτίου, ἀμφότεροι ἔμαρτύρησαν ἐν Ῥώμῃ. Τὸν Σωσίπατρον ἀναφέρει ὁ Παῦλος ἐν τῇ πρὸς

Ρωμαίους «ἀσπάζονται ὑμᾶς Ἰάσον καὶ Σωσίπατρος οἱ συγγενεῖς μου» (16—21) ἐγένετο ἐπίσκοπος Ἰκονίου. Τὸν Ἐραστον ἀναφέρει ὁ Παῦλος «ἀσπάζεται ὑμᾶς Ἐραστος ὁ Οἰκονόμος τῆς πόλεως» (16—21) ἐπίσκοπος ἐγένετο Πανεάδος. Τὸν Κουάρτον ἀναφέρει ὁ Παῦλος εἰς τὴν ἰδίαν ἐπιστολὴν «ἀσπάζεται ὑμᾶς Κουάρτος ὁ ἀδελφός». (16—20). ἐγένετο ἐπίσκοπος Βηρουτιοῦ. Τὸν Τέρτιον ἀναφέρει ὁ Παῦλος «ἀσπάζομαι ἐγὼ ὁ Τέρτιος» (16—22) ὅστις ἐορτάζεται καὶ τῇ 30 Ὀκτωβρίου.

Τῇ 22 τοῦ ἰδίου μηνὸς ἐορτάζονται οἱ Ἀπόστολοι Φιλήμων, Ἀρχιππος, Ὀνήσιμος καὶ ἡ Ἀπφρία. Ὁ Παῦλος ἀναγράφει πρὸς Φιλήμονα «Ἀπφρία τῇ ἀγαπητῇ καὶ Ἀρχίππῳ τῷ συστρατιώτῃ» (Α. 2). Ὁ Φιλήμων ἐγένετο Ἐπίσκοπος Γαζαίων καὶ ἅπαντες ἐμαρτύρησαν. Ὁ Ὀνήσιμος ἐορτάζεται καὶ τῇ 15 Φεβρουαρίου ὁ δὲ Ἀρχιππος καὶ τῇ 19 Φεβρουαρίου.

Τῇ 8 Δεκεμβρίου ἐορτάζονται οἱ Ἀπόστολοι Σωσθένης, Ἀπολλῶ Ἐπαφρόδιτος Ὀνησιφόρος, Καίσαρ, Κηφᾶς, Τυχικός. Τὸν Σωσθένην ἀναφέρει ὁ Παῦλος εἰς τὴν πρώτην πρὸς Κορινθίους «καὶ Σωσθένης ὁ ἀδελφός» (Α. 1) ἐγένετο Ἐπίσκοπος Κολοφῶνος. Τὸν Ἀπολλῶ ἀναφέρει πολλάκις ὁ Παῦλος «Τίς δὲ Ἀπολλῶ» (Γ. 5) ἐγένετο Ἐπίσκοπος Καισαρείας. Τὸν Ἐπαφρόδιτον ἀναφέρει ὁ Παῦλος εἰς τὴν πρὸς Φιλιππισίους «ἀναγκαῖον ἠγησάμην Ἐπαφρόδιτον πέμψαι πρὸς ὑμᾶς» (Β. 25) ἐγένετο Ἐπίσκοπος Κολοφῶνος ἢ Κύπρου. Τὸν Καίσαρα δὲν ἀναφέρει ὁ Παῦλος ἀλλ' ἀναφέρει τὴν τοῦ Καίσαρος οἰκίαν δηλ. τοῦ Νέρωνος ἐξ ἧς πολλοὶ θεράποντες ἐπίστευσαν καὶ ἀσπάζονται τοὺς Φιλιππισίους «ἀσπάζονται ὑμᾶς μάλιστα δὲ οἱ ἐκ τῆς Καίσαρος οἰκίας» (Α 22). Καὶ ὁ μὲν Παῦλος οὐδένα Καίσαρα ἀναφέρει χειρόγραφα ὁμοῦ Μηναῖα ἀναγράφουσιν Ἀπόστολον Καίσαρα ἐκ τῶν ἐβδομήκοντα, γινόμενον Ἐπίσκοπον Κορώνης Μεσσηνίας'. Ἐὰν ὁ Παῦλος ἐννοοῦσε Καίσαρα συνεργάτην του δὲν θὰ ἔγραφε «ἀσπάζονται οἱ ἐκ τῆς Καίσαρος οἰκίας» ἀλλὰ «ἀσπάζεται ὁ Καίσαρ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἐν τῇ οἰκίᾳ του». Δὲν ἦτο δυνατόν ὁ στελλόμενος ἐν Χριστῷ ἀσπασμὸς ὑπὸ τοῦ Παύλου νὰ προήργετο ἀπὸ τοὺς ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Καίσαρος θεράποντας νὰ παρελείπετο δὲ ὅμοιος ἀσπασμὸς ἐκ μέρους τοῦ συνεργου του Καίσαρος.

Πλὴν τῆς 4 Ἰανουαρίου ὅτε ἐορτάζονται ὁμαδικῶς ἡ Σύναξις τῶν 70 Ἀποστόλων, μνήμη Ἀποστόλων φερομένων ἐκ τῶν 70 ἀπαντᾶται προσέτι 34 φορές καθ' ὅλον τὸ ἔτος. Ἀλλ' ὡς εἵπομεν, πλὴν τῶν 70 Ἀποστόλων οὓς ἐξέλεξεν ὁ Κύριος φέρονται καὶ ἄλλοι ἄγιοι ἄνδρες διακονήσαντες παρὰ τοῖς 12 Ἀποστόλοις προσλαβόντες καὶ οὗτοι τὸ ὄνομα Ἀπόστολος ὅπως ὁ Ζαχαῖος καὶ ἄλλοι. Ἐκ τῶν ἐορταζομένων τούτων ἰδιαιτέρως Ἀποστόλων 17 ἀναφέρονται ὡς ὑποστάντες μαρτυρικὸν θάνατον οἱ Ἀρχιππος, Φιλήμων, Ροδίων, Ὀλυμπᾶς, Οὐρβανός, Ἀμπλίας, Ἀνανίας, Κοδρᾶτος, Ὀνήσιμος, Βαρνάβας, Μάρκος, Τρόφιμος, Πούδης, Ἀρίσταρχος, Ἀκύλας, Ἐρμᾶς, Ἡρωδίων.

1. Πρὸβλ. καὶ Εὐθ. Ζυγαβηνοῦ—Ν. Καλογεῶ ἑρμηνεῖα Ἀθήναι 1887 σελ. 112.

Ἔτεροι 38 ἀναφέρονται ὡς γενόμενοι Ἐπίσκοποι, οἱ Ἀριστόβουλος, Ἡρωδίων, Ροῦφος, Κάρπος, Πρόχορος, Τίμων, Σίλας, Σιλουανός, Ἐπαινετός, Κρίσκης, Τίτος, Εὐόδος, Ἀπελλῆς, Λουκάς, Κλήμης, Κορδαῖτος, Μάρκος, Ἀρίσταρχος, Ζήνων, Ἀνανίας Τέρτιος Ἰούστος Ἀρτεμῆς, Στάχυς, Ἀπελλῆς, Ἀμπλίας, Οὐρβανός, Ἀριστόβουλος, Ἐρμαῖς, Πατρόβας, Γάτιος, Φιλόλογος, Λίνος, Ἐραστος, Σωσίπατρος, Κούαρτος, Σωσθένης, Ἀπολλῶ, Ἐπαφρόδιτος.

Ἐκ τῶν ἑβδομήκοντα Ἀποστόλων 26 ἀναφέρονται εἰς τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων ἦτοι Ἰούστος, Ματθίας, Ἰωσῆς ἢ Βαρνάβας, Στέφανος, Φίλιππος, Πρόχορος, Νικάνωρ, Τίμων, Παρμενᾶς, Νικόλαος, Ἀνανίας, Ἰωάννης ὁ ἐπικληθεὶς Μάρκος, Ἰούδας ἢ Βαρσαβᾶς, Σύλας, Τιμόθεος, Λυδία, Ἰάσων, Ἀκύλας, Πρίσκιλλα, Ἀπολλῶ, Ἐραστος, Ἀρίσταρχος, Σωσίπατρος, Τυχικός, Τρόφιμος, Ἀγαβος. Ὁ Παῦλος ἀναγράφει 64 συνεργούς του ἐξ ὧν 44 εἶναι ἐκ τῶν ἐν τῷ Μηναίῳ ἀναγραφομένων 70 Ἀποστόλων ἦτοι Ἀκύλας Ἀνδρόνικος, Ἀμπλίας, Οὐρβανός, Στάχυς, Ἀπελλῆς, Ἀριστόβουλος, Ἡρωδίων, Νάρκισσος, Ροῦφος, Ἀσύγκριτος, Φλέγων, Ἐρμαῖς, Πατρόβας, Ἐρμηῆς, Φιλόλογος, Ὀλυμπᾶς, Λούκιος, Ἰάσων, Σωσίπατρος, Τέρτιος, Γάτιος, Ἐραστος, Κούαρτος, Ἀπολλῶ, Βαρνάβας, Φουρτουνάτος, Ἀχαϊκός, Σιλουανός, Τίτος, Λουκάς, Τυχικός, Ἐπαφρόδιτος, Ἀρίσταρχος, Μάρκος, Ἰούστος, Ὀνησιφόρος, Κρίσκης, Κάρπος, Τρόφιμος, Πούδης, Λίνος, Ἀρτεμῆς καὶ Ζηνάς. Ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ Παύλου ἀναφερομένων συνεργῶν του ἑνδεκα εἶναι γυναῖκες αἱ Κλαυδία (Β. Τιμ. Δ. 22), Ἀπφία (Φιλιμ. 1.2), Φοίβη (Ρ. 16.2), Μαριάμ (Ρ. 16.6), Ἰουνία (Ρ. 16.7), Τρύφαινα (Ρ. 16.11), Τρυφῶσα (Ρ. 16.12), Περσις (Ρ. 16.12), Ἰουλία (Ρ. 16.15), Εὐδοκία (Φιλ. Δ. 3) καὶ Πρίσκιλλα (Ρ. 16.3) πολυλαχοῦ ἀναφερομένη.

Ἐκ τῶν ἰδιαιτέρως ἐφορταζομένων 14 ἀναγράφονται ὑπὸ τὸν γνωστὸν τύπον «τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ» ἄνευ ἀκολουθίας οἱ Ἀκύλας, Πρίσκιλλα, Νυμφᾶς, Εὐβουλος, Ἐρμαῖς, Ζακχαῖος, Ἀρχιππος, Φιλήμων, Ὀνήσιμος, Φίλιππος, Ἀπελλῆς, Λουκάς, οὐχὶ ὁ Εὐαγγελιστής, Κλήμης καὶ Κλεόπας.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω συνάγεται ὅτι δὲν εἶναι γνωστά ὅλα τὰ ὀνόματα τῶν 70 Ἀποστόλων, οὐδὲ κατὰ τὸν Λουκᾶν ἐξελέξατο ὁ Κύριος. Ἐνῶ ἐξ ἄλλου ὑπὸ τὸν τίτλον Ἀπόστολος εἶναι γνωστά ὀνόματα πλείονα τῶν 70 ἀνδρῶν, οἵτινες διηκόνισαν παρὰ τοῖς 12 Ἀποστόλοις, ἀναφέρονται δὲ πλείστοι τούτων ἐν ταῖς Πράξεσι καὶ ἐν ταῖς Ἐπιστολαῖς ἰδίως τοῦ Παύλου.

Προκειμένου περὶ τῶν Εὐαγγελιστῶν Λουκᾶ καὶ Μάρκου οἵτινες ἦσαν ἐκ τῶν ἑβδομήκοντα Ἀποστόλων ὑπάρχει διαφωνία ἂν ἀμφοτέροι ἐγνώρισαν τὸν Κύριον. Περὶ τοῦ Μάρκου λέγεται ὅτι εἶναι ὁ νεανίσκος ὁ περιβεβλημένος σινδόνα (Μαρκ. ιδ' 51) περὶ δὲ τοῦ Λουκᾶ ὅτι εἶναι ὁ συνοδοιπόρος τοῦ Κλεόπα (Λουκ. κδ' 13)¹.

Ἐν Καρδίτῃ

† Ο ΘΕΣΣΑΛΙΩΤΙΔΟΣ ΙΕΖΕΚΙΗΛ

1, Πρβλ. τὴν ἐμὴν διατριβὴν, οἱ Εὐαγγελισταὶ Λουκάς καὶ Μάρκος ἐγνώρισαν τὸν Κύριον; ἐν «Ἱερῷ Συνδέσμῳ» 1911 σελ. 159.